

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ЗАТВЕРДЖУЮ
**Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

_____ проф. **Н.ЛАЗАРЕНКО**
« ____ » _____ 2021 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
*з основ методик викладання російської мови та зарубіжної
літератури*
для вступу на ОС магістра
за спеціальностями 014.025 Середня освіта (Мова і література
(російська)),
035.034 Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад
включно) перша – російська

Голова фахової атестаційної комісії

Т.МЕЛЬНИК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма додаткового вступного випробування з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури складена на базі дисциплін «Методика навчання російської мови» і «Методика навчання літератури».

До програми додаткового вступного випробування увійшли теоретичні питання з методики викладання російської мови і літератури в школі та практичні завдання, що ставлять за мету демонстрацію вмінь практично застосовувати здобуті знання на практиці, а саме: скласти конспекти уроків різних типів та моделювати їх.

Оскільки реалізація завдань підготовки магістра спирається на комплексну філологічну підготовку, то в програму вступного екзамену введені питання, що стосуються методики лінгвістичного та літературознавчого аналізу художнього тексту з урахуванням досягнень сучасної лінгвістики тексту, когнітивної, комунікативної лінгвістики та літературознавства.

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗНАНЬ І ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З ОСНОВ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Вступник до магістратури повинен знати:

- шляхи розвитку творчого потенціалу системи середньої освіти України в умовах реформаційних перетворень;
- психологічні чинники, які впливають на процес навчання учнів ЗСО;
- структуру педагогічних здібностей та шляхи їх формування в учнів ЗСО;
- основи сучасного мовознавства, літературознавства і теорію мовної комунікації;
- сучасну методику наукових досліджень.

Вступник до магістратури повинен вміти:

- застосовувати знання з російської мови та літератури у професійній діяльності;
- володіти методами вивчення та дослідження російської мови і літератури на сучасному етапі розвитку методологічної науки;
- здійснювати освітню та педагогічну роботу, сприяти гармонійному розвитку особистості, підготовці до активної професійної діяльності;
- оперувати одержаними знаннями у галузі методики викладання російської мови та літератури для вирішення проблемних завдань в галузі філології та методології;
- орієнтуватися в сучасних напрямках навчання мови та інноваційних технологіях.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКІВ ДО МАГІСТРАТУРИ

Оцінка	Критерії і норми оцінювання
A / «відмінно» / 90 - 100 балів	Вступник досконало володіє теоретичними знаннями з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури і вміє застосовувати їх на практиці. Повною мірою володіє вміннями і навичками аналізу художнього твору та мовних одиниць, добре володіє науковою термінологією, викладає матеріал логічно, послідовно, ілюструючи наукові положення переконливими прикладами. Досконало володіє основами культури мовлення.
B / «дуже добре» / 80-89 бали	Вступник у достатній мірі володіє теоретичним матеріалом з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, вміннями і навичками лінгвістичного та літературознавчого аналізу, обізнаний основною методичною термінологією, знає сучасні роботи з російського мовознавства та літературознавство, вміє ілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами. Чітко структурує відповідь, не припускається помилок, однак у відповіді мають місце деякі неточності, незначні помилки і похибки.
C / «добре» / 75-79 балів	Вступник в цілому володіє теоретичним матеріалом з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, вміннями і навичками лінгвістичного та літературознавчого аналізу, обізнаний основною методичною термінологією, , знає сучасні роботи з російського мовознавства та літературознавство, вміє ілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами. Чітко структурує відповідь, не припускається змістових та мовленнєвих помилок, однак у відповіді мають місце деякі неточності, фактичні помилки і похибки.
D / «задовільно» / 74-60 балів	Вступник в цілому демонструє знання і розуміння основних теоретичних положень з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, однак не має системних знань, не в повному обсязі володіє методикою лінгвістичного та літературознавчого аналізу, припускається фактичних помилок у процесі відповіді на питання.
E / «достатньо» / 59-50 балів	Вступник виявив знання матеріалу в мінімальному обсязі, необхідному для майбутньої професійної діяльності; не в повному обсязі засвоїв основні теоретичні положення з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, не має системних знань, недостатньо володіє методикою лінгвістичного та літературознавчого аналізу, припускається помилок у процесі відповіді.
FX / «незадовільно» / 49-35 балів	Вступник недостатньо володіє теоретичним матеріалом, не знає теоретичних основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, недостатньо володіє навичками лінгвістичного та літературознавчого аналізу. Відповідь непослідовна, нелогічна, теоретичні положення не ілюструються прикладами.
F / «неприйнятно» / 34 і менше	Вступник не має системних знань з основ методик викладання російської мови та зарубіжної літератури, не володіє методикою лінгвістичного та літературознавчого аналізу, не знає лінгвістичної спадщини, не знає лінгвістичної та літературознавчої термінології.

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ОСНОВ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика російської мови як прикладна наука

Предмет, задачі, зміст методики. Зв'язок методики з філософією, педагогікою, психологією, лінгвістикою.

Методична спадщина. Ф.И. Буслаєв – основоположник методики. Внесок вітчизняних методистів у розвиток методичної думки і практики шкільного навчання.

Актуальні проблеми сучасної методичної науки. Новаторство та передовий досвід у викладанні російської мови.

Методи дослідження в методиці

Теоретичний аналіз наукової літератури; вивчення та узагальнення досвіду роботи школи; цілеспрямовані спостереження за діяльністю школярів; констатуючий експеримент (письмове опитування, анкетування, тестування), навчальний експеримент.

Програми з російської мови

Програма з російської мови для середньої школи. З історії програм з російської мови. Діючі програми з російської мови. Структура програми, зміст пояснювальної записки і частин програми.

Принципи та прийоми навчання російській мові

Загальнодидактичні принципи (принцип науковості, систематичності, свідомості, міцності знань, спадкоємності, перспективності та інш.). Історизм у викладанні російської мови в школі. Власне методичні принципи навчання російській мові у школі.

Зв'язок російської мови з рідною мовою школярів. Міжмовні перенесення (транспозиція та інтерференція) та їх відображення у шкільному навчанні. Зв'язок російської мови із зарубіжною літературою, уроками образотворчого мистецтва та інш.

Методи та прийоми навчання російській мові у школі. Основні класифікації методів навчання (за джерелом отримання знань, за характером пізнавальної діяльності учнів, за дидактичною метою). Варіативність методів навчання, залежність вибору методу навчання від особливостей учнів, від характеру навчального матеріалу.

Проблемне навчання російській мові. Створення проблемних ситуацій. Пошукові задачі з російської мови.

Система вправ з російської мови (вправи мовні та мовленнєві, репродуктивні та продуктивні; види вправ за характером розумової діяльності).

Підручник – головний засіб навчання. Діючі підручники з російської мови. Взаємозв'язок програм та підручників. Шкільні лінгвістичні словники, їх види. Робота із словниками.

Засоби наочності, їх види, методика використання. Технічні засоби навчання, їх види. Картки для індивідуальної роботи.

Форми навчальної роботи з російської мови: урок, позакласна робота, факультатив. Урок – основна форма навчальної роботи з російської мови. Вимоги до уроку російської мови на сучасному етапі розвитку школи.

Типи уроків з російської мови

Основні структурні елементи уроку російської мови (актуалізація опорних знань; мотивація навчальної діяльності, закріплення матеріалу, підведення підсумків та інш.)

Опитування на уроках російської мови, його задачі та види. Питання й завдання для опитування. Вимоги до формулювання питань.

Урок вивчення нового матеріалу, його структура. Створення у школярів позитивної мотивації; активізація розумової діяльності учнів при засвоєнні нового матеріалу.

Планування роботи вчителя російської мови (календарні, календарно-тематичні, поурочні плани).

Позакласна робота з російської мови. Мета, задачі та принципи позакласної роботи. Форми позакласної роботи (газета, олімпіада, вікторина, конкурс, екскурсія, вечір та інш.).

Збагачення запасу мовних засобів школярів (словарна робота). Значення, задачі, зміст роботи по збагаченню запасу мовних засобів школярів. Проблема словарного мінімуму. Основні способи тлумачення нових слів, робота по їх активізації в мові.

Значення, задачі й зміст роботи з культури мовлення у школі. Правильна і гарна мова як поняття культури мовлення. Дотримання норм літературної мови – перша умова культури мовлення. Класифікація помилок та недоліків в усних та письмових висловах школярів. Робота з їх попередження й подолання. Види вправ з культури мовлення, методика їх проведення.

Методика розвитку мовлення школярів

Методичні передумови формування сучасних підходів до формування норм мовної діяльності. Навчання аудіюванню. Труднощі аудіювання. Вправи для навчання аудіюванню.

Навчання читанню. Види читання .

Навчання мовленню. Вправи з навчання діалогічного й монологічного мовлення. Особливості монологічного мовлення. Прийоми навчання монологічного мовлення (аналіз текстів, складання композиційної схеми, редагування текстів та ін.). Уміння збирати матеріал – одна з умов навчання мовлення.

Перекази, їх види та місце в системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Підготовча робота до переказу (мовний аналіз тексту, складання плану, словарна робота та ін.).

Твори та їх види (за джерелом, за стилем, за відношенням до реальних подій та ін.). Зразок у роботі над твором. Формування комунікативних умінь та навиків при навчанні твору. Твір за картиною, методика його проведення.

Методика вивчення фонетики, графіки й орфоепії

Значення, задачі, зміст вивчення фонетики, графіки й орфоепії в школі. Відомості з фонетики в шкільному курсі російської мови. Труднощі вивчення фонетики, графіки й орфоепії. Типові орфоепічні помилки в російському мовленні школярів. Методи та прийоми роботи, види вправ.

Значення, задачі, зміст вивчення лексики в школі. Принципи вивчення лексики. Труднощі вивчення лексики й фразеології в школі. Типові лексичні помилки в мовленні школярів, у тому числі викликані міжмовною омонімією. Методи та прийоми вивчення лексики. Засоби наочності, їх роль та методика використання на уроках з лексики. Методика роботи із словниками.

Методика вивчення морфеміки та словотвору.

Значення, задачі, зміст вивчення морфеміки та словотвору у школі. Принципи вивчення морфеміки й словотвору. Методи та прийоми вивчення складу слова й словотворення. Труднощі вивчення розділу. Морфемний й словотворчий розбір, елементи етимологічного аналізу у школі.

Методика вивчення морфології

Значення, задачі, зміст та принципи вивчення граматики в школі. Найважливіші етапи в розвитку методики граматики. Внутрішньонаочні зв'язки при вивченні граматики (зв'язок між морфологією та синтаксисом, граматикою та культурою мовлення). Морфологія як розділ граматики. Значення, задачі й принципи вивчення морфології, у тому числі вивчення морфології на синтаксичній основі. Методика формування поняття «частина мови». Специфіка вивчення самостійних та службових частин мови. Типологія граматичних помилок, пов'язаних із словозміною. Помилки, викликані інтерференцією рідної мови, робота з їх попередження та виправлення.

Методика вивчення синтаксису

Значення, задачі, зміст та принципи вивчення синтаксису (з опорою на морфологію). Пропедевтичне й систематичне вивчення синтаксису. Формування основних синтаксичних понять. Типологія граматичних помилок у структурі речення, зокрема помилок, викликаних інтерференцією української мови.

Методика вивчення орфографії

Значення, задачі, принципи вивчення орфографії у школі. Місце орфографії в шкільному курсі. Природа орфографічних навичок та психологічні основи їх формування. Поняття орфограми. Типи й види орфограм. Орфографічне правило та його структура. Вправи з орфографії. Види диктантів. Організація роботи учнів при вивченні орфографічного правила.

Методика вивчення пунктуації

Значення, задачі, принципи вивчення пунктуації у школі. Місце пунктуації у шкільному курсі. Принципи пунктуації. Формування пунктуаційної уваги. Роль виразного читання у формуванні пунктуаційних навичок. Типи пунктуаційних помилок. Організація роботи учнів над пунктуаційними помилками.

Методика викладання літератури як наука

Теоретичні основи курсу «Методика навчання літератури». Предмет, зміст, структура курсу навчальної дисципліни в системі філологічних і гуманітарних наук. Її зв'язок з філософією, педагогікою, психологією, літературознавством, мовознавством, мистецтвознавством, етикою і естетикою. Роль передового досвіду вчителів-новаторів у розвитку методичної науки. Актуальні проблеми методики викладання літератури на сторінках спеціальної періодики.

Принципи, зміст та структура шкільної літературної освіти

Література як навчальний предмет у середніх загальноосвітніх навчальних закладах різних типів. Задачі і функції вивчення літератури в школі. Різноманіття концепцій літературної освіти. Зміст й структура шкільного курсу літератури. Принципи побудови програм з літератури для 5-8 і 9-11 класів. Система розташування матеріалу в програмах для старших класів, зв'язок між розділами, оглядові і монографічні теми. Навчально-методичні комплекси. Характеристика підручників, хрестоматій, методичних посібників із російської літератури, рекомендованих Міністерством науки і освіт України для використання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах країни.

Гене́за розвитку методичної науки

Основні етапи розвитку «Методика навчання літератури». Зародження словесності як шкільної дисципліни й методики як науки. Розвиток шкільної літературної освіти в 19 столітті.

Спадщина Ф.І.Буслаєва, В.Я.Стоюніна, В.І.Водовозова, В.П.Острогорського, творче засвоєння класичних методичних традицій. Основний методичний перебіг кінця 19 століття - початку 20 століття. Значення праць А.Д.Алферова, Ц.П.Балталона, В.В.Данілова. Методичні шукання 1920-30-их років. Актуальність методичної спадщини М.А.Рибнікової, В.В.Голубкова. Методичні пошуки 1950-70-х років, досвід викладання російської літератури відомих вчителів-словесників: Е.Н.Ільїна, Н.А.Сосніної, В.П.Медведевої та ін. Наукові дослідження Р.І.Альбеткової, О.Ю.Богданової, В.Г.Маранцмана та ін. Сучасний етап розвитку методичної науки в Україні. Дослідження Л.Ф.Мірошніченко, Е.А.Ісаєвої, Ж.В.Кліменко, О.М.Николенко, Ю.І.Ковбасенко, О.М.Куцевол та ін. Принципи й характер дискусій щодо викладання літератури. Актуальні проблеми сучасної МВРЛ. Творчий розвиток методичних традицій – одна з умов удосконалення навчально-виховного процесу.

Вчитель літератури та його професіограма

Модель професійної діяльності вчителя літератури та її складові. Методична діяльність. Вчитель літератури та професійні вимоги до нього. Модель методичної креативності вчителів літератури. Поняття художньо-педагогічної спрямованості особистості вчителя літератури, естетична творча діяльність, комунікативно-виконавча сфера естетичної творчої діяльності.

Творча лабораторія вчителя-словесника, словесник як педагог-дослідник

Роль самоосвіти в удосконаленні професійної підготовки вчителя, в підвищенні рівня художньо-естетичного сприйняття творів літератури й мистецтва.

Моделювання курсу літератури як основа творчого викладання. План і імпровізація в шкільному викладанні літератури.

Оцінка якості підготовки школярів із літературі як засіб зворотного зв'язку й стимулювання їх активної навчальної діяльності.

Літературний розвиток учня-читача

Літературний розвиток читача – школяра. Вікові особливості та періоди літературного розвитку навчання. Літературні здібності. Періоди розвитку учня-читача. Вивчення і вдосконалення читацьких інтересів та здібностей школярів. Критерії літературного розвитку учня. Методика вивчення та

оцінювання рівня знань учнів різних вікових груп (Н.Д.Молдавська, В.Г.Маранцман).

Види планування шкільного курсу літератури

Планування як основа творчого викладання літератури. Види планування – календарно-тематичне, тематичне, поурочне. Структура кожного виду плану. Наукова організація праці вчителя літератури.

Задум уроку літератури та його реалізація

Етапи підготовки вчителя до уроку. Конструювання конспекту уроку і моделювання його в шкільній аудиторії. Вимоги до дидактичної й методичної структури уроку літератури. Критерії оцінювання ефективності проведеного уроку.

Підготовка й рішення навчальних задач і вправ, спрямованих на формування художнього сприйняття, пояснення структури художнього образу, розкриття авторської позиції, розгляд сюжетно-композиційних особливостей художнього твору. Зв'язок уроку з іншими видами занять. Оцінювання та облік знань і умінь учнів як спосіб зворотного зв'язку вчителя і класу, стимулювання активної діяльності учнів.

Творче освоєння досвіду роботи ведучих методистів України (Л.Ф.Мірошніченко, Е.А.Ісаєва, Ж.В.Кліменко, О.М.Ніколенко, Ю.І.Ковбасенко та ін.) і вчителів-словесників (Л.С.Айзерман, Є.М.Ільїн, В.А.Лазарева, Г.П.Лазаренко, С.В.Рудаковська, А.О.Мельник та ін.). Творчі пошуки вчителів-словесників Вінницької області і міста Вінниця.

Урок літератури як художньо-педагогічне ціле.

Сучасні вимоги до уроку літератури

Урок літератури як художньо-педагогічне ціле. Основні класифікації уроку літератури. Типологія уроків літератури на основі специфіки змісту предмету (Н.И.Кудряшов). Традиційні та інноваційні уроки літератури. Урок-лекція. Урок-семінар. Інтегровані уроки. Уроки компаративного і культурологічного аналізу. Урок-диспут. Урок-гра та ін. Задум уроку та його реалізація. Технологія підготовки уроку літератури. Урок літератури як діалог і полілог.

Оглядовий аналіз робіт «Активні форми викладання літератури» / Під ред. Р.И.Альбеткової; Нестандартні уроки російської літератури: 10-11 кл. / Авт.-сост. І.В.Булгакова. Ростов н/Д., 2002; Ніколенко О.М., Куцевол О.М. Сучасний урок зарубіжної літератури: Посібник для вчителя. До., 2003; Смелкова З.С. Педагогічне спілкування: Теорія і практика навчального діалогу на уроках словесності. М., 1999.

Методи та прийоми навчання літературі

Методи й прийоми вивчення літератури в школі. Основні системи методів в дидактиці (І.Я.Лернер, М.Н.Махмутов, Ю.К.Бабанський) та облік наочної специфіки. Створення системи специфічних методів викладання літератури (В.В.Голубков, Н.І.Кудряшов, В.А.Нікольський та ін.). Система В.В.Голубкова (метод лекції, метод літературної бесіди, метод самостійної роботи); система Н.І.Кудряшова (метод творчого читання і творчих завдань, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи). Сучасні класифікації методів навчання літератури в роботах Л.Ф.Мірошніченко, В.Г.Маранцмана, М.Г.Качуріна, Г.Н.Іоніна.

Основні етапи вивчення літературного твору в школі

Зміст і етапи літературної освіти в сучасній школі, перехід на концентричне вивчення літератури. Основні дидактичні і літературознавчі принципи викладання літератури в основній школі. Проблеми організації процесу навчання літературі «іманентного читання» в 5-7 класах. Пропедевтичний (фрагментарний) історико-літературний курс в 8-9 класах, його особливості. Курс літератури на історико-літературній основі в старших класах. Поєднання монографічних і оглядових тем. Структура монографічної теми, вибір концепції методичного літературознавства. Варіанти планування монографічних і оглядових тем (системи уроків).

Основні етапи вивчення літературного твору в школі: вступні заняття, читання, аналіз і заключні заняття

Мета і функції вступних занять, їх зміст і форма. Читання і аналіз твору як взаємозв'язок видів навчальної діяльності школярів. Організація читання, види читання. Робота по засвоєнню тексту художнього твору. Класне та домашнє читання. Підготовка до виразного читання. План та переказ тексту, їх види.

Своєрідність шкільного аналізу художнього твору, його відмінність від літературознавчого за метою, обсягом, засобами вивчення, емоційним забарвленням

Активізація пізнавальної діяльності школярів і розвиток навичок самостійної роботи з текстом. Розвиток і ускладнення прийомів аналізу на кожному етапі літературної освіти. Поглиблення й збагачення читацького сприйняття в ході аналізу, формування творчої активності й інтересу до читання і вивчення літературного твору.

Узагальнюючі заняття з вивчення літературного твору, їхні основні задачі

Підсумковий характер завдань, поєднання образно-емоційного й раціонально-логічного підходів. Види контролю (поточний, тематичний, семестровий, підсумковий, державна атестація). Види тестових та інших завдань (репродуктивних, аналітичних, дослідницьких, пошукових, творчих).

Сприйняття і вивчення літературних творів у їх жанрово-родовій специфіці.

Взаємозв'язок сприйняття й аналізу художніх творів. Підготовка до сприйняття літературного твору. Читання як соціальна і методична проблема. Вікові та індивідуально-типологічні особливості читацького сприйняття.

Вивчення епічних творів

Методика аналізу епічного твору. Особливості сприйняття епічних творів школярами, їх облік у виборі шляху й аспектів аналізу. Варіанти організації вивчення великого за обсягом епічного твору. Цілісний розгляд епічного твору та проблема вибіркового аналізу. Поетика епічного тексту в шкільному вивченні. Роль збагнення авторської позиції й індивідуального стилю письменника в розвитку інтересу до читання й аналізу твору.

Вивчення драматичних творів

Вивчення драматичних творів у школі. Подолання труднощів сприйняття драми школярами, збагнення авторської позиції. Особливості драматургії (художня умовність, сюжетність, «суперечність» та ін.) як основа шкільного аналізу драматичного твору. Методичні прийоми й організаційні форми при підготовці до читання й аналізу драми в її художній специфіці. Найефективніші прийоми вивчення драматичного твору: побудова мізансцен, читання за ролями, інсценізація, перегляд вистави (її уривка), написання театральної рецензії, складання режисерського, акторського та інших коментарів тощо. Свобода читацької інтерпретації драматичного твору. Виявлення й усвідомлення драматичного конфлікту та способів створення характерів. Використовування сценічної історії п'єси, наочності і ТЗН при вивченні драми.

Вивчення ліричних творів

Вивчення лірики в школі. Лірика в сприйнятті учнів. Цілісний аналіз ліричного твору. Поняття про ліричного героя. Життєвий і духовний досвід читача як умова сприйняття лірики. Необхідність активного співпереживання як умова збагнення ідейно-естетичного змісту вірша. Виразне читання на уроках вивчення ліричних творів. Вивчення особливостей поетичної мови.

Вивчення віршування і віршованих розмірів. Формування умінь багаторівневого аналізу поетичного тексту.

Питання історії і теорії літератури та їх вивчення в середніх і старших класах

Історія літератури в шкільному вивченні. Методологічне й методичне значення основ науки про літературу в системі шкільної літературної освіти. Значення історико-літературних знань у підготовці учнів. Творча індивідуальність письменника, структура літературного твору як центральні поняття курсу літератури 5-9 класів. Особливості курсу на історико-літературній основі в старших класах.

Принципи вивчення біографії письменника на різних етапах навчання літературі

Життєвий і творчий шлях письменника як об'єкт вивчення в школі. Ефективні методи, прийоми й форми вивчення біографії письменника. Джерела вивчення біографії письменника (щоденники, епістолярні матеріали, мемуари, художньо-біографічні, автобіографічні твори і т.д.). Пошуково-дослідницька робота учнів при вивченні життєвого шляху письменників.

Вивчення літературно-критичних матеріалів

Роль літературної критики в шкільній літературній освіті. Методика вивчення літературно-критичної статті. Робота над планом, тезами, конспектом. Підготовка рефератів, повідомлень, анотацій, есе тощо.

Формування теоретико-літературних понять

Теорія літератури та її значення в шкільній літературній освіті. Система теоретико-літературних понять, що вивчаються в школі. Особливості засвоєння теоретико-літературних понять що вивчаються в середніх і старших класах. Послідовність і системність у формуванні теоретико-літературних понять. Проблеми «шкільного літературознавства».

Розвиток усного й письмового мовлення школярів

Розвиток мовлення учнів як соціальна і методична проблема. Її рішення в системі літературної освіти. Формування комунікативної компетенції на різних етапах навчання літературі. Провідні принципи формування і вдосконалення мовної діяльності. Різноманітність методичних прийомів, стимулюючих творчу мовну діяльність школярів. Основні напрями роботи щодо розвитку мови учнів; критерії і рівні мовного розвитку. Діалогічне спілкування на уроці літератури, поняття про мовні ситуації.

Розвиток письмового мовлення школярів. Види творів. Жанри творів. Типологія творів на літературну тему. Підготовка школярів до написання творів. Вимоги до письмових робіт, їх аналіз та критерії оцінки.

Позакласна і позашкільна робота з літератури

Позакласна робота з літератури. Взаємозв'язок навчальної й позакласної роботи з предмету. Організація позакласного читання. Система уроків позакласного читання та їх значення у вихованні творчого читача. Зміст і організація позакласної роботи з літератури. Форми позакласної роботи. Факультативні заняття в системі освіти школярів. Методика проведення факультативу. Моделювання факультативних курсів для різних вікових груп школярів. Облік та оцінка якості підготовки школярів з літератури як засіб зворотного зв'язку й стимулювання їх активної навчальної діяльності.

Інновації в літературній освіті школярів

Огляд сучасних досліджень по методиці викладання літератури. Визначення дискусійного поля методики і практики викладання літератури в середніх навчальних закладах України. Інноваційні пошуки вчителів-словесників на сторінках методичної періодики.

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Активные формы преподавания литературы. Лекции и семинары на уроках в старших классах / Под ред. Р.И.Альбетковой. – М.: Просвещение, 1991. – 175 с.
2. Архипова Е.В. Теория и практика обучения русскому языку: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Е.В. Архипова, Т.М. Воителева, А.Д. Дейкина: под ред. Р.Б. Сабаткоева. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 318 с.
3. Баранов М.Т. Методика преподавания русского языка в школе: Учебник для студентов высших педагогических учебных заведений / М.Т. Баранов, Н.А. Ипполитова, Т.А. Ладыженская, М.Р. Львов. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 366 с.
4. Блинов Г.И. Практические и лабораторные занятия по методике русского языка / Г.И. Блинов, Б.Т. Панов. – М.: Просвещение, 2004. – 223 с.
5. Богданова О.Ю. Методика преподавания литературы: Учеб. для студ. пед. вузов / О.Ю.Богданова, С.А.Леонов, В.Ф.Чертов; Под ред. О.Ю.Богдановой. – 2-е изд., стер. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 400 с.
6. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. - №6. (Тематичний номер журналу, присвячений шляхам і видам аналізу художнього твору на уроках літератури).
7. Ісаєва О.О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури / О.О.Ісаєва. – К., 2003. – 380 с.
8. Клименко Ж.В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія./ Ж.В.Клименко. – К., 2006. – 340 с.
9. Литневская Е.И. Методика преподавания русского языка в средней школе: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Е.И. Литневская, В.А. Багрянцева. – М.: Академический проект, 2006. – 584 с.
10. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник / Л.Ф.Мірошніченко. – К.: Вища школа, 2007. – 415 с.
11. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. Проект. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
12. Ніколенко О.М. Сучасний урок зарубіжної літератури: Посібник для вчителя / О.М.Ніколенко, О.М.Куцевол. – К.: Вид. центр «Академія», 2003. – 288 с.

13. Пранцова Г.В. Методика обучения литературе: практикум / Г.В.Пранцова, Е.С.Романичева. - М.: ФЛИНТА: Наука, 2012. – 272 с.
14. Проблемы преподавания русской литературы в средней школе: Пособие для учителя / Т.Ф.Курдюмова, И.С.Збарский и др; Под ред. Т.Ф.Курдюмовой. – М.: Просвещение, 1985. – 192 с. (Б-ка учителя лит.).
15. Романичева Е.С. Введение в методику обучения литературе: Учебное пособие / Е.С.Романичева, И.В.Сосновская. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2012. – 208 с.
16. Текучёв А.В. Методика изучения русского языка в средней школе / А.В. Текучёв. – М.: Высшая школа, 1990. – 606 с.
17. Успенский М.Б. Совершенствование методов и приёмов обучения русскому языку в национальной школе / М.Б. Успенский. – М.: Педагогика, 1997. – 129 с.
18. Яковлева Е.В. Современные теории и методики обучения русскому языку / Е.В. Яковлева. – М.: Экзамен, 2004. – 254 с.

Додаткова

1. Арутюнова Н.Д. Речь // Лингвистический словарь / Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 685.
2. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: Учебный практикум / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – М.: Флинта, Наука, 2003. – 290 с.
3. Баранников А.В. Самообразование учащихся в системе общего образования. Теория и практика / А.В. Баранников. – М.: Владос, 2001. – 360 с.
4. Баранов М.Т. Методика лексики и фразеологии на уроках русского языка: Пособие для учителя / М.Т. Баранов. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 290 с.
5. Блинов Г.И. Методика пунктуации в школе: Пособие для учителя. – М.: Дрофа, 1998. – 214 с.
6. Бьюзен Т. Учебник быстрого чтения / Т. Бьюзен. – Мн.: ООО «Попурри», 2004. – 256 с.
7. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения / Т.Г. Винокур. – М.: Наука, 1993. – 188 с.
8. Власенков А.И. Развивающее обучение русскому языку / А.И. Власенков. – М.: Просвещение, 1993. – 312 с.
9. Гац И.Ю. Методический блокнот учителя русского языка / И.Ю. Гац. – М.: Эксмо. – 2003. – 218 с.
10. Голобородько Е.П. Методологические аспекты преподавания русского языка в школах Украины на современном этапе / Е.П. Голобородько. – К.: Вища школа, 2009. – 210 с.
11. Каменская О.Л. Текст и коммуникация: Учеб. пособие для институтов и факультетов иностранных языков / О.Л. Каменская. - М.: Высшая школа, 1990. – 220 с.

12. Коваль А.П. Методика преподавания русского языка в школах с украинским языком обучения: Учеб. пособие / А.П. Коваль. – К.: Вища школа, 1989. – 312 с.
13. Ладыженская Т.А. Обучение различным видам речевой деятельности // Методика преподавания русского языка: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус.яз. и лит» / Баранов М.Т., Ладыженская Т.А., Львов М.Р. и др. / Под ред. М.Т. Баранова. – М.: Просвещение, 1990. – С. 264 – 290.
14. Львов М.Р. Словарь-справочник по методике русского языка / М.Р. Львов. – М.: Просвещение, 1988. – 216 с.
15. Львова С.И. Настольная книга учителя русского языка. 5-11 классы / С.И. Львова, И.П. Цыбулько, Ю.М. Гостева: Под ред. С.И. Львовой. – М.: Эксмо. – 2007. – 284 с.
16. Любичева Е.В. От текста к смыслу и от смысла к тексту: Текстовая деятельность учащихся / Е.В. Любичева, Н.Г. Ольховик. – СПб: Сага, 2005. – 186 с.
17. Малыхина Е.В. Обучение русскому языку в Украине: Решаемые и нерешаемые проблемы // Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб. научн. трудов. – К. – 2006. – С. 455-458.
18. Панов Б.Т. Внеклассная работа по русскому языку / Б.Т. Панов. – М.: Просвещение, 1980. – 118 с.
19. Программы средней общеобразовательной школы. Русский язык для школ с русским языком обучения 5-11 классы / Сост. Н.А. Пашковская, Е.И. Быкова, Л.В. Давидюк, В.А. Корсаков, Г.А. Михайловская // Русская словесность. – 2003. - №1. – С.20-30.
20. Соколова Г.П. Уроки русского языка и словесности: Опыт лингвистического анализа текста / Г.П. Соколова. – М.: Дрофа, 2003. – 312 с.
21. Талызина Н.Ф. Формирование общих орфографических приёмов при изучении русского языка : Учебное пособие / Н.Ф. Талызина. – М.: Дрофа, 2002. – 252 с.
22. Успенский М.Б. Принципы, методы и приёмы обучения русскому языку // Методика изучения русского языка: Пособие для учителя / Под ред. Г.М. Иваницкой, Н.А. Пашковской. – К.: Рад. школа, 1986. – С. 132-149.
23. Анализ художественного произведения: в контексте творчества писателя / Под ред. М.Л.Семановой. – М., 1987. – 110 с.
24. Буяльский Б.А. Курс на мастерство: Пособие для учителя-словесника / Б.А.Буяльский. – К.: Рад. школа, 1970. – 206 с.
25. Гуковский Г.А. Изучение литературного произведения в школе / Г.А.Гуковский. – М.; Л.: Наука, 1995. – 266 с.
26. Зепалова Т.С. Уроки литературы и театр. / Т.С.Зепалова. – М.: Просвещение, 1982 – 176 с.
27. Ильин Е.Н. Герой нашего урока / Е.Н.Ильин. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.
28. Ісаєва О.О. Сучасний кабінет літератури: Яким йому бути? Типи кабінетів зарубіжної літературної літератури / О.О.Ісаєва // Всесвітня

- літ-ра та культура в навч. в навч. закладах України. – 2002. – №5. – С.8-13.
29. Кан-Калик В.А. Психолого-педагогические основы преподавания литературы в школе: Учебное пособие для студ. пединститутов / В.А.Кан-Калик, В.И.Хазан. – М.: Просвещение, 1988. – 255 с.
30. Медведев В.А. Изучение лирики в школе / В.А.Медведев. – М.: Просвещение, 1985. – 206 с.
31. Молдавская Н.Д. Литературное развитие школьников в процессе обучения / Н.Д.Молдавская. – М.: Педагогика, 1976. – 244 с.
32. Молдавская Н.Д. Воспитание читателя в школе / Н.Д.Молдавская. – М.: Просвещение, 1988. – 234 с.
33. Маранцман В.Г. Анализ литературного произведения и читательское восприятие школьников / В.Г.Маранцман. – Л.: Просвещение, 1974. – 196 с.
34. Поиск новых путей: Из опыта работы / Сост. С.Н.Громцева. – М.: Просвещение, 1990. – 178 с.
35. Проблемы анализа художественного произведения в школе / Отв. ред. О.Ю.Богданова. – М.: Просвещение, 1996. – 208 с.
36. Урок литературы: Пособие для учителя / Сост. Т.С.Зепалова, Н.Я.Мещерякова. – М.: Просвещение, 1993. – 190 с.
37. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: Екзистенціально-діалогічна концепція / Г.Л.Токмань. – К.: Міленіум, 2002. – 302 с.